

Timo Halonen:

Elinvoimaiseen kuntaan

Perinteisesti olemme voineet jakaa kuntien tehtävät kolmeen. Hyvinvointivaltio on rakennettu pitkälle kuntien varaan. Hoitaessaan hyvinvointitehtävää kuntien palveluorganisaatiot vastaavat valtaosasta kansalaisten peruspalveluista. Toiseksi kunnilla nähdään olevan vastuu alueensa uudistumisesta ja kehityksestä. Pitkään tämä tulevaisuustehtävä on ymmärretty elinkeinon kehittämisenä. Nyt puhutaan laajemmin elinvoiman käsitteestä. Tehtävää hoitaessaan kunnat tekevät ja uusivat tulevaisuuttaan. Tulevaisuuden tekeminen on paitsi perinteistä elinkeinopolitiikkaa, myös vuorovaikutuksen, kohtaamisten mahdollistamista sekä uuden luomista, osaamista ja innovaatioita. Kolmas tehtävä – lähidemokratia – kytkeytyy kunnalliseen itsehallintoon, paikalliseen vaikuttamiseen, omaehtoiseen kehittämiseen ja toimintaa oman alueen eduksi. Tehtävät eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan ne kietoutuvat toistensa lomaan vaikuttaen toinen toisiinsa. Tulevaisuuden tekeminen luo mahdollisuuksia ja kehitystä, joilla turvataan kunnan kyky hoitaa muita tehtäviä. Hyvinvointitehtävän vastuullinen hoito on tuonut julkiselle hallinnolle legitimitetin ja on osa yhteisöllisyyttä. Demokratiatehtävä kiinnittää kuntalaiset valintoihin, yhteisiin palveluihin ja yhteiseen tulevaisuuteen.

Nyt suomalainen kunnallishallinto on merkittävässä taitekohdassa. Kuntien roolia ja perustehtäviä ollaan olennaisesti muuttamassa, jotta kyettäisiin vastaamaan 2000-luvun muuttuviin palvelutarpeisiin avoimessa toimintaympäristössä ja kiristyvän julkisen talouden paineessa. Olennaista on kuntien tehtävissä tapahtuva painopisteen muutos. Sosiaali- ja terveystieteiden etäännyessä peruskunnista kuntien huomio keskittyy aiempaa selkeämmin demokratia- ja elinvoimatehtävien hoitoon. Kuntien hyvinvointitehtävän muoto on tulevaisuudessa sosiaali- ja terveystieteiden järjestämisen sijaan ennen muuta ennaltaehkäisyssä. Samalla hyvinvoinnin käsite laajenee perinteisestä fyysisen hyvinvoinnin korostamisesta laajemmin myös ihmisen henkisten tarpeiden korostamiseen osana hyvinvointia. Muuttuvalla tehtäväkokonaisuudella on selkeä vaikutus kuntaorganisaatioon sekä sen asemaan ja legitimitettiin kuntayhteisössä.

Yhteisöllisyys on elinvoimaa

Muutos on nostanut julkisen keskustelun ytimeen erityisesti kaksi teemaa: yhteisöllisyyden ja elinvoiman edistämisen. Yhteisöllisyyden pohdinta kumpuaa siitä, että hyvinvointipalvelujen etäännyessä kunnat joutuvat miettimään, kuinka alueellinen identiteetti säilytetään vahvana. Kunnat ovat ansainneet olemassaolonsa oikeutuksen kuntalaisten silmissä huolehtimalla hyvinvointipalvelujen järjestämisestä. Kuntalaisilta kerätyn kunnallisveron tuotosta merkittävä osuus on käytetty lähellä omassa yhteisössä oman kunnan palvelujen turvaamisen. Vasta palveluihin tyytyväinen kuntalainen on antanut kaupunkiseudulle mahdollisuuden panostuksiin elinvoiman edistämiseksi ja tulevaisuuden varmistamiseksi sekä saanut kuntaansa samaistuneen asukkaan osallistumaan, vaikuttamaan ja antamaan kontribuutionsa kuntansa elinvoimalle. Uudessa tilanteessa yhteisöllisyys ei rakennu, eikä kuntalaisten osallisuutta ”osteta” hyvin hoidetuilla hyvinvointipalveluilla, vaan yhteisöllisyys rakentuu uusilla osallisuuden muodoilla, kumppanuudella ja avoimuudella. Kuntien on kyettävä muuttamaan perinteisiä toimintatapojaan erilaisia yhteisöjä aktivoivaksi ja uusia toimintamalleja mahdollistavaksi. Parhaimmillaan kaikki kolme kunnan

perustehtävää ovat rakentamassa uutta yhteisöllisyyttä. Sen rinnalla, että kunnat mielletäisiin vain palveluja tuottaviksi organisaatioiksi ja valtion toiminnan jatkeeksi, tulisi havaita, että kunnat ovat myös paikallisia yhteisöjä, joissa ihmisten sosiaalisen, kulttuurisen ja taloudellisen elämän on mahdollista kehittyä.

Tulevaisuuden kunnan päätehtävä – elinvoiman johtaminen - voidaan nähdä kolmessa eri ulottuvuudessa. Ensinnäkin elinvoima on erilaisten resurssien kokonaisuus. Se on aineellisten resurssien lisäksi mm. väestön määrä ja ikärakenne, työllisyys, elinkeinorakenne ja kunnallistalouden tilanne. Toinen elinvoiman ulottuvuus liittyy sosiaaliseen vuorovaikutukseen, paikkakunnan ”pöhinään”. Huomion kohteena ovat osallisuus, yhteisöllisyys, paikallisidentiteetti, erilaiset elämäntapavalinnat sekä kulttuuri. Kolmanneksi elinvoima on uudistumista, uuden luontia, innovointia, vakiintuneiden käytäntöjen haastamista ja kasvun tukemista. Elinvoima kumpuaa siis kaikista kolmesta näkökulmasta ja on parhaimmillaan perustuessaan niiden yhteisvaikutukseen. Elinvoimaisen kunnan keskeisiä lähtökohtia ovat kehitysmuotoinen, positiivinen ja moniarvoinen asenneilmasto sekä kuntalaisten vahva itseluottamus, omanarvontunto ja samaistuminen, joka perustuu laajaan kuntalaisosallistumiseen ja avoimeen toimintatapaan. Elinvoimatehtävän korostuminen saattaa parhaimmillaan suunnata kuntien roolia, tehtäviä ja toimintaa kohti voimistuvaa paikallista itsehallintoa.

Maine muuttaa elinvoiman vetovoimaksi

Kuntien elinvoimatehtävän korostuessa kuntien tarve vetovoimaiseen ja kilpailukykyiseen maineeseen kasvaa olennaisesti. Lähtökohta mainetyölle on dramaattinen: kunta, joka ei synnytä mielikuvia, ei ole olemassa. Mielikuvat ja niistä muodostuva ulkoinen maine ohjaavat valintoja, joilla päätetään asuinpaikka, yrityksen sijainti tai investointi. Maineen tehtävä on muuttaa elinvoima vetovoimaksi. Kuitenkaan ulkoinen maine ei koskaan voi muodostua vetovoimaiseksi, ellei paikan identiteetti – sen sisäinen maine – ole riittävän vahva. Lopulta paikkakuntaansa uskovat kuntalaiset ovat oman kuntansa maineen suurlähettiläitä. Elleivät kuntalaiset usko omaan paikkakuntaansa, eivät muutkaan sitä tee. Kunnan sisäinen maine – paikan henki – on ratkaisevaa kunnan menestyksen kannalta.

Timo Halonen

kaupunginjohtaja, Mikkelin kaupunki

Timo Halonen on 2.9.2016 väitellyt hallintotieteen tohtoriksi maineen ja aluekehityksen yhteydestä väitöskirjallaan [Maineella menestykseen – mainetyö kaupunkiseudun kehittämisen välineenä.](#)